

CITIZEN AND MULTI-ACTOR CONSULTATION ON HORIZON 2020

DE TOEKOMST(EN) DIE WIJ WILLEN

TOEKOMST- VISIES VOOR EUROPA MAKEN

Funded by the Horizon 2020
Framework Programme of the
European Union

*“Morgen zal niet zijn
zoals vandaag. Morgen
is nieuw, en wij bepalen
wat er gaat gebeuren.
Het is niet zozeer een
kwestie van ontdekken als
wel van uitvinden.”*
Gaston Berger, filosoof

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING: WE HEBBEN JOUW VISIE NODIG ALS INSPIRATIE VOOR DE TOEKOMST	05
GROTE UITDAGINGEN LIGGEN IN HET VERSCHIET	08
EEN TOEKOMSTVISIE.....	11
WAT ZIJN JOUW GEDACHTEN OVER DE TOEKOMST?	14
DENKEN OVER DE TOEKOMST ALS EEN DEMOCRATISCH PROCES	15
VOORUITKIJKEN	18
EEN ANSICHTKAART UIT DE TOEKOMST	20
ENIGE INFORMATIE OVER HET PROJECT	21
TOT GAUW BIJ ONZE WORKSHOP	22

*“Het is niet aan jou
om de toekomst te
voorzien, maar om haar
mogelijk te maken.”
Antoine de Saint-
Exupery (Frans piloot en
schrijver van ‘Le Petit
Prince’, 1900-1944)*

INLEIDING

We hebben jouw visie nodig als inspiratie voor de toekomst

Dank je wel voor je deelname aan de nationale toekomstvisie workshop van CIMULACT! Jij bent één van 1000 Europeanen die zijn geselecteerd om ons jouw ideeën te vertellen over de door jouw gewenste toekomst. Wij, het CIMULACT-projectteam, zijn blij dat jij bereid bent om deel te nemen en je hoop, zorgen en dromen met ons te delen.

Met het CIMULACT-project dragen wij bij aan de onderzoek agenda van de Europese Unie; een bijdrage die gebaseerd is op de toekomstvisies van mensen uit 30 Europese landen. Daarnaast willen we een bijdrage leveren aan de onderzoek agenda's van de 30 deelnemende landen. Zo zorgen we ervoor dat het onderzoek wordt gericht op onderwerpen die belangrijk zijn voor het dagelijks leven van mensen in Europa. En dat is waar we jou voor nodig hebben. Wij willen weten hoe jij over de toekomst denkt. Hoe zou jij willen dat de toekomst eruit ziet? Wat wil je dat de toekomst in het vat heeft voor jouzelf, voor je familie, je burens en de samenleving als geheel? Door ons te vertellen hoe jij de toekomst zou willen zien, kun je ons helpen de juiste route uit te stippelen om daar te komen.

Je hoeft niet over speciale kennis of vaardigheden te beschikken om een bijdrage te leveren aan de onderzoek agenda. Er zijn al heel veel deskundigen die op hun specifieke vakgebied een bijdrage leveren. Maar wij vinden, samen met de Europese Commissie, dat het onderzoek óók moet gaan over de behoeften en vragen van gewone mensen. Daarom benaderen we nu jou, als deskundige op het gebied van je eigen leven.

Deze brochure is bedoeld om je een idee te geven van wat een toekomstvisie inhoudt en hoe je over de toekomst kunt nadenken. Het helpt bij het onder woorden brengen van je hoop, dromen en wensen voor de toekomst.

We zijn benieuwd naar hoe die toekomstvisie eruitziet!

Met vriendelijke groet,
Het CIMULACT-projectteam

*“Je moet weten wat je wilt.
En als blijkt dat je daardoor van
je gekozen pad afwijkt, ga dan
gewoon door: misschien is dat
wat je instinctief wilt. Als je jezelf
tegenhoudt en altijd daar
probeert te zijn waar je al geweest
bent, kom je op een gegeven
moment niet meer verder.”*
Gertrude Stein (Amerikaans
schrijver, 1874–1946)

Heb je ooit
nagedacht
over...

...waar mensen in
2050 over zullen
praten?

...hoe mensen in de
toekomst reizen?

...hoe je stad of
dorp er uitziet in
2050?

...wat vrijheid en
veiligheid voor
mensen in Europa
zullen inhouden?

...hoe de
samenleving zal
omgaan met
natuurrampen?

ER LIGGEN GROTE UITDAGINGEN VOOR ONS

De samenleving krijgt met verschillende uitdagingen te maken, van gezond ouder worden tot klimaatverandering en van veilig voedsel en een betrouwbare energievoorziening tot de bescherming van persoonlijke vrijheden. Veel van deze maatschappelijke uitdagingen zijn wereldwijd en stoppen niet bij nationale grenzen. Om te helpen bij het vinden van oplossingen voor al deze vraagstukken heeft de Europese Unie tot 2020 een budget van bijna € 80 miljard beschikbaar gesteld. Het belangrijkste doel is het stimuleren van onderzoek, demonstratieprojecten en marktinitiatieven om de economische groei en het scheppen van banen te bevorderen.

Maar hoe zien de inwoners van Europa de toekomst? Met welke uitdagingen denkt men binnenkort te maken te krijgen? Zijn die uitdagingen vergelijkbaar met waar men in het verleden mee te maken kreeg? Hieronder vind je enkele antwoorden.

Joop
man, zestiger

“Wil je echt weten wat ik, een taxichauffeur, vind? Nou ja, ik heb werk dat ik leuk vind, en dat is al heel wat, toch? Ik ben min of meer mijn eigen baas, rij in een mooie auto... Soms wordt het een beetje vermoeiend om dag en nacht mensen rond te rijden, maar het kan erger. Wat er in mijn werk verandert? Nou ja, er komen steeds meer elektrische auto's. Een collega van me heeft er al één. Ik zou hem wel eens willen uitproberen, om te kijken hoe het is. Vroeger wilde iedereen graag zijn eigen auto, en reizen met de auto, nog steeds wel, maar er zijn nu allemaal van die nieuwe fratsen, zoals je auto delen met anderen, en sommigen laten zelfs hun auto staan en gaan fietsen, om benzine en geld uit te sparen, en voor het milieu. Er zijn nu ook nieuwe taxi-vormen, waarbij iedereen zijn eigen auto kan gebruiken om anderen te vervoeren... Dat is nog wel waar ik me het meest zorgen om maak. Ik dacht dat ik met dit werk zelfs na mijn pensioen nog geld kon verdienen, maar met al die veranderingen en de stijgende benzineprijzen en de wegenbelasting en zo, weet ik het niet meer...”

Thomas
man, dertiger

“Ik ben verpleegkundige en gek op mijn werk. Ik werk in een ziekenhuis en merk dat mijn werk aan het veranderen is. Punt is, we krijgen steeds meer ouderen die langer opgenomen moeten blijven, en vaak is er niemand om hen te bezoeken. Als verpleegkundige vind ik dat ik niet alleen zorg moet verlenen, maar mijn patiënten ook enig gezelschap moet bieden. Ik vind het vreselijk als ik eraan denk hoe eenzaam die mensen zijn als ze weer naar huis mogen... Waar ik me nog meer zorgen om maak, is dat ziekenhuizen onvoldoende geld hebben om hun medische kennis en technologie actueel te houden. Plus het feit dat zowel artsen als verpleegkundigen vertrekken – niet om wat anders te gaan doen, maar om in het buitenland te werken, waar ze meer betaald krijgen en er meer geld voor de zorg is.”

Sylvia
vrouw, twintiger

“Zoals je ziet, heb ik net een kindje gekregen, en dus ben ik nog met zwangerschapsverlof. Maar ik heb ondertussen wel te horen gekregen dat mijn contract niet wordt verlengd. Dat is eigenlijk waar ik me de meeste zorgen om maak. Ik dacht dat het niet zo moeilijk zou zijn om een nieuwe baan te vinden: ik heb een goede opleiding en ook al een beetje ervaring. Maar nu wordt het een stuk lastiger, als alleenstaande moeder met een kindje. Waar ik me dus zorgen om maak, is hoe mensen als ik een baan kunnen vinden en hoe ik mijn kind een goede opleiding kan geven waarmee hij gemakkelijker werk kan vinden dan ik.”

Anne
vrouw, veertiger

“Ik ben architect. Tenminste, dat is waarvoor ik ben opgeleid, een jaar of 20 geleden. Ik dacht altijd dat dat een duidelijk beroep was: grote, mooie huizen ontwerpen. En dat deed ik dan ook een tijdje, maar toen begonnen er dingen te veranderen. Niet alles tegelijkertijd, maar stukje bij beetje, het een na het ander. Energie werd duurder, mensen hadden minder geld om grote huizen te laten bouwen, ze begonnen zich zorgen te maken over hun energiegebruik, er kwamen nieuwe regels voor energiebesparing – dat soort dingen. Omdat ik niet genoeg opdrachten meer kreeg, moest ik mezelf nieuwe dingen aanleren, zoals het ontwerpen en verbouwen van energiebesparende woningen, het gebruik van duurzame energie, enzovoort. Daardoor zag ik veel mogelijkheden voor energiebesparing, en niet alleen door verbouwing, wat voor veel mensen te duur is, maar ook door het aanpassen van je dagelijkse gewoontes. Maar we zijn nog zo ver verwijderd van een ideale situatie, gezien de problemen met klimaatverandering en fossiele brandstoffen die opraken... De grootste uitdaging is misschien nog wel: hoe kunnen we snel maatregelen treffen die door iedereen worden gesteund, door alle landen en alle politieke partijen?”

Caroline
vrouw, dertiger

“Om eerlijk te zijn maak ik me tegenwoordig weinig zorgen meer... Ik ben best tevreden met mijn leven. Ik heb een waanzinnige functie in een internationaal ICT-bedrijf, ik werk in verschillende landen, met leuke mensen, reis veel, verdien genoeg om lekker te kunnen leven – en zelfs mijn werk is zinvol, omdat we sociale media gemakkelijker in het gebruik maken en software ontwikkelen voor technologie in en rond het huis, en allerlei andere slimme oplossingen. Ik weet wel dat veel mensen zich zorgen maken om dingen als privacy van gegevens, het energieverbruik van hightech, het feit dat bepaalde technologie alleen toegankelijk is voor de rijken, mensen die veel te veel tijd online en in virtuele werelden doorbrengen, enzovoort. Maar er zijn enorm veel mogelijkheden op het gebied van technologie en ik weet zeker dat we met behulp van technologie creatieve oplossingen voor veel problemen kunnen ontwikkelen. Die oplossingen zijn nog niet klaar, maar we zijn hard op weg...”

Robert
man, vijftiger

“Ik ben boer. En dat ben ik al mijn hele leven geweest. Ik produceer biologisch, maar dat heb ik niet altijd zo gedaan: toen ik de boerderij van mijn ouders overnam, gebruikte ik veel chemische gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest. Niemand die er zich toen echt zorgen om maakte. Zo werd er nu eenmaal gewerkt. In die tijd was ik alleen geïnteresseerd in welke producten goed verkochten en welk spuitschema goed werkte. Maar toen begonnen de mensen zich zorgen te maken over de gewasbeschermingsmiddelen die we gebruikten, en wat die met hun gezondheid en het milieu deden. Ik moest dus wat nieuws verzinnen: ik begon informatie te zoeken, volgde cursussen en besloot uiteindelijk om biologisch te gaan produceren. Een paar jaar geleden hielp ik zelfs met het opzetten van een project om samen met andere boeren elke week verse groenten en fruit aan de mensen in de stad te kunnen verkopen. Dat begint nu heel aardig te lopen. En ik ben erg blij, want een van mijn kinderen, mijn dochter, wil meehelpen op de boerderij en het bedrijf uiteindelijk overnemen. Maar waar

ik me zorgen om maak, is dat het weer steeds onvoorspelbaarder wordt, en nu hebben ook enkele nieuwe ziektes en plagen de kop op gestoken... Ik denk dan ook veel na over hoe ik mijn dochter kan helpen om voorbereid te zijn op dergelijke dingen, zodat in de toekomst misschien zelfs mijn kleinkinderen van de boerderij kunnen leven...”

Herman
man, eind veertig

“O, er zijn veel dingen waar ik me tegenwoordig zorgen om maak – zo veel zelfs, dat ik soms wilde dat ik leraar was gebleven... Ik werd wethouder toen de lokale school werd gesloten. Er waren niet genoeg leerlingen en de overheid wilde geen kleine schooltjes op het platteland meer financieren... Maar ik wilde niet weg en mijn vrienden raadden me aan in de lokale politiek te gaan. En tot mijn grote verbazing werd ik nog verkozen ook! Hier ben ik dus, en een van mijn taken is om iets te doen aan het feit dat veel mensen, jongeren vooral, naar de stad verhuizen, aangezien we hier erg afgelegen liggen en er weinig werk is. Het is moeilijk, en waarschijnlijk is dat de grootste uitdaging voor ons dorp in de nabije toekomst.”

Pieter
jongen, tiener

“Ik ga graag vissen met mijn opa. Dat vind ik erg leuk. Als we aan het vissen zijn, vertelt mijn opa allemaal interessante verhalen over hoe het vroeger allemaal anders was. Bijvoorbeeld dat er allemaal verschillende vissen rondzwommen in de rivier. Je had zelfs wedstrijden waarbij je zo veel mogelijk verschillende soorten moest vangen... Ik wilde dat dat nog steeds zo was. Het is saai om steeds weer dezelfde soort te vangen! Ik vraag me af wat er met al die vissen is gebeurd. Ik heb het aan mijn opa gevraagd, maar hij weet het eigenlijk ook niet. Hij heeft ook verteld dat ze vroeger hun vangst opaten... Nu mag dat niet meer. Ik hoop dat er nog steeds vis is als ik groot ben... Misschien kan ik dat later gaan doen als werk: beschermen van vissen, of misschien zelfs helpen vissen uitzetten in de rivieren.”

EEN TOEKOMSTVISIE

We zijn allemaal benieuwd naar de toekomst.

We vragen ons af wat de toekomst ons te bieden heeft. Maar we zijn ook benieuwd naar wat er op andere plaatsen in de wereld gaat gebeuren. Wat heeft de toekomst voor ons in het vat? Hoe ziet het leven er in de volgende eeuw uit? We kunnen naar antwoorden zoeken in horoscopen of waarzeggers bezoeken op de kermis, maar de toekomst laat zich niet voorspellen. Gelukkig is er iets wat we allemaal kunnen doen: nadenken over de toekomst en bedenken hoe we de toekomst graag zouden zien. Dit is belangrijk. Juist door te praten over onze hoop en angst voor de toekomst kunnen we een pad voor de toekomst uitstippelen.

In de workshop moedigen we je aan om creatief na te denken over je ideale toekomst – ook als je denkt dat je niet echt een creatief type bent. Toekomstvisies zijn geen voorspellingen en kunnen ons dus niet vertellen hoe het in de toekomst zal zijn. Een toekomstvisie beschrijft hoe jij wilt dat de toekomst eruit *zou moeten* zien. Ze hoeft niet persé haalbaar te lijken met de kennis van vandaag. Toekomstvisies laten ons de toekomst zien als iets wat we vorm kunnen geven in plaats van als iets wat al vastligt.

The sky is the limit

In 1962 deden de Beatles auditie voor Decca Records in de hoop een platencontract in de wacht te slepen. De platenmaatschappij wees de band af, met als redenen: “Gitaarbandjes hebben hun langste tijd gehad” en “The Beatles hebben geen toekomst in showbusiness”.

Als je over jouw toekomstvisie nadenkt, denk dan groots! Probeer de toekomst niet te voorspellen – niemand kan dat, en zeker niet de verre toekomst. Probeer je ook geen zorgen te maken over wat haalbaar lijkt vanuit het oogpunt van vandaag. In 1901 zei Gottlieb Daimler: “De wereldwijde vraag naar gemotoriseerde voertuigen zal niet meer dan één miljoen zijn, simpelweg omdat er te weinig chauffeurs zijn.”

We weten niet hoe de samenleving of technologie in 2050 veranderd zal zijn. Maar als je er goed over nadenkt, kun je je een voorstelling maken van hoe de toekomst eruit zou moeten zien.

“Maak plannen voor de toekomst, want de toekomst is waar je de rest van je leven zult vertoeven.”
Mark Twain
(schrijver, 1835–1910)

Wat is een toekomstvisie?

In het CIMULACT-project gebruiken we de volgende omschrijving van een toekomstvisie:

Een toekomstvisie is een beeld of voorstelling van een **WENSELIJKE TOEKOMST**. Een toekomstvisie kan gebaseerd zijn op **HOOP EN DROMEN**, maar ook op aan specifieke **PROBLEMEN** gerelateerde zorgen en **ANGSTEN** of bedreigingen die we geen werkelijkheid willen zien worden. In de toekomstvisie workshop proberen we toekomstvisies te formuleren voor een toekomst die **30 TOT 40 JAAR VÓÓR ONS LIGT**.

“Een visie zonder actie is een dagdroom. Een actie zonder visie is een nachtmerrie.”
– Japans gezegde

“Een toekomstvisie is als een vuurtoren die verlicht in plaats van verduistert, die de richting aangeeft in plaats van de eindbestemming.”
– James J. Mapes, futurist

“Een toekomstvisie is méér dan een beeld van wat zou kunnen gebeuren; ze doet een beroep op ons betere ik, om te streven naar iets wat we nog niet zijn.”
– Rosabeth Moss Kanter, wetenschapper

“Toekomstvisies inspireren, prikkelen en veranderen doelen in actie.”
– Warren Bennis, wetenschapper

Heb je
jezelf ooit
afgevraagd...

...wat gelijke
kansen zouden
betekenen in 2050?

...welke
grondstoffen
waardevol of
zeldzaam zullen
worden?

Hoe een
gewone burger
maatschappelijk
betrokken
zal zijn?

...wat je
lievelingseten
zal zijn in de
toekomst?

...wat je kinderen
wensen in 2050?

HOE DENK JIJ OVER DE TOEKOMST?

Iedereen heeft zijn eigen manier om vooruit te kijken en eigen opvattingen over wat de toekomst brengen zal.

"De fiets zal er in de toekomst ook nog zijn. Het zijn altijd de simpele oplossingen die blijven bestaan."
Paul, ondernemer

"Het is wel duidelijk dat we onze natuurlijke grondstoffen sneller opmaken dan dat de natuur ze kan aanvullen. Misschien moeten we terugkijken naar de tijd waarin de mens als soort succesvol was, bijvoorbeeld toen we nog jager-verzamelaars waren. We kunnen vast wat leren van het tijdperk dat we nog "wilden" waren."
Stephan, leraar

"Ik denk dat wetenschap en technologie altijd een belangrijke rol zullen spelen. Wetenschap en technologie zijn steeds verder ontwikkeld en zullen zich blijven ontwikkelen. Ze beïnvloeden ons leven, en zullen dat blijven doen. Als je ziet wat er al mogelijk is in de geneeskunde en communicatie... Niets lijkt meer onmogelijk..."
Achmed, econoom

"Steden zullen anders zijn. Ik stel me zo voor dat mensen zich op andere manieren verplaatsen en dat buurten er anders uitzien dan nu. Mensen en plaatsen... alles zal met elkaar verbonden zijn. Maar misschien komen mensen elkaar nog net als nu op straat tegen."
Bas, student

"Als ik aan de toekomst denk, denk ik dat digitale technologie iedereen toegang geeft tot informatie en iedereen dezelfde mogelijkheden biedt. Technologie maakt het leven makkelijker en helpt met de dagelijkse dingen. Aan de andere kant hoop ik dat we geen slaaf worden van de technologie en in een samenleving van in zichzelf gekeerde mensen veranderen."
Katja, advocate

"Als je hier over honderd jaar weer terugkomt, zou je iets anders zien dan nu. Er zal dan méér zijn van alles. Meer mensen, meer gebouwen, meer verkeer en misschien zelfs meer gelijkheid."
Karel, gepensioneerd

NADENKEN OVER DE TOEKOMST ALS EEN DEMOCRATISCH PROCES

Door François Jégou & Christophe Gouache

F. Jégou en C. Gouache werken voor Strategic Design Scenarios (SDS). SDS werkt aan duurzaamheidsinnovaties. Het voert experimenten uit, stelt scenario's op, initieert maatschappelijke debatten en ontwerpt oplossingen: een mix van producten, diensten en adviezen voor nieuwe, duurzamere manieren van leven.

De Romeinse filosoof Seneca heeft eens gezegd: “Hij die niet weet waar hij heen wil, zal nooit de wind in de rug hebben.” Als we tv kijken of de krant lezen, kunnen we het daar alleen maar mee eens zijn. Van de toekomst wordt vaak een karikatuur gemaakt. Tussen de ‘technologische beloften’ die al onze problemen moeten oplossen en de ‘doemscenario’s’ die de ondergang van onze samenleving voorspellen is het lastig om nog een goede discussie te voeren over waar we heen willen en welke wind dan gunstig is.

Om een beter beeld te krijgen van de reden dat toekomstvoorspellingen zo stereotiep en slecht zijn, moeten we even kort in het verleden duiken. Vroeger was de toekomst min of meer een voortzetting van het verleden. Na de wetenschappelijke en industriële revolutie begon de samenleving zich steeds sneller te ontwikkelen. In de afgelopen twee eeuwen van technologische ontwikkeling in Europa is de toekomst in steeds meer opzichten gaan afwijken van het verleden, totdat ze synoniem werd aan de verbetering van ons leven. In de jaren zestig begon dit rooskleurige beeld te vervagen. De technologische droom voldoet niet aan alle verwachtingen. Maatschappelijke en milieuproblemen worden steeds ernstiger.

De jaren zestig markeerden de overgang van een door technologische ontwikkeling gekenmerkte toekomstvisie naar de gedachte dat de toekomst ingewikkeld en onvoorspelbaar is. Deze verandering leidde tot twee verschillende, tegenovergestelde houdingen tegenover ons huidige toekomstbeeld. Aan de ene kant beseft men dat de toekomst te ingewikkeld is om met zekerheid te kunnen voorspellen. Daarop ontwikkelden we het vermogen om alert te kunnen reageren op snelle, onzekere veranderingen. Aan de andere kant heeft men methoden voor het maken van verkenningen en toekomststudies ontwikkeld om beter te kunnen omgaan met de ingewikkeldheid van de toekomst. Toekomstgerichte activiteiten werden een wetenschappelijk vak, zodat de toekomst

alleen ‘begrepen’ kon worden door experts. Tot slot is ons toekomstbeeld in de afgelopen twee decennia steeds meer gaan draaien om bewustwording van het milieu en andere maatschappelijke opgaven. We helpen allemaal mee aan het verspreiden van een negatief toekomstbeeld waarin we waarschuwen voor een onhoudbare situatie op het gebied van duurzaamheid.

Deze korte analyse van de recente ontwikkeling van toekomst denken is een poging om te verklaren waarom ons huidige begrip van de toekomst een mix is van optimisme, bedreigingen voor de maatschappij, groeiende onzekerheid en voorspellingen van deskundigen.

In de media is de toekomst alomtegenwoordig, maar vooral als verkooppraatje, gebaseerd op het idee van ontwikkeling mogelijk gemaakt door technologie. Tegelijkertijd maken duurzaamheidszorgen en andere maatschappelijke problemen dat wij waarschijnlijk de eerste generatie in de geschiedenis zijn met een toekomst die niet een verbetering maar een verslechtering ten opzichte van het verleden is.

De discussie over de toekomst lijkt zich te beperken tot technologische hoop enerzijds en doemdenken anderzijds. Er is een gebrek aan onderscheidende visies en perspectieven. Bovendien zorgen de onvoorspelbaarheid van de toekomst en het idee dat toekomst denken alleen voor experts is, dat er weinig discussie over plaatsvindt. Het grootste deel van de bevolking heeft slechts toegang tot beperkte informatie en stereotiepe beelden over toekomstige uitdagingen en mogelijkheden. Deze situatie vraagt om creatievere denkwijzen, meer toegankelijke mogelijkheden om toekomstvisies te ontwikkelen en een rijker en breder maatschappelijk debat als voorwaarde voor het democratische proces.

Op basis van F. Jégou en C. Gouache, *‘Envisioning as an enabling tool for social empowerment and sustainable democracy’*, *Responsible Living* (Springer, 2015).

Vraag je je
nooit af...

...welke medische
ontwikkelingen ons
nog te wachten
staan?

...wat in de
toekomst de
coolste banen
zullen zijn?

...hoe mensen
naar hun werk
zullen gaan?

...hoe men in
2050 met elkaar
communiqueert?

...welke wensen
je hebt voor je
vrienden en familie
in de toekomst?

VOORUITKIJKEN

Wat betekent de toekomst voor wetenschappers? Hoe gebruiken ze toekomstvisies om naar de toekomst te kijken?

Interview met Eleonara Masini

Eleonara Masini, oud-hoogleraar toekomststudies aan de Pontifica Università Gregoriana, Rome. Masini is al meer dan veertig jaar actief op dit onderzoeksterrein en wordt dan ook gezien als de moeder van toekomststudies. Ze heeft haar carrière gewijd aan het formuleren van hoopvolle toekomstvisies.*

Wat schuilt er achter het woord 'toekomst'? Waarom bestaat het woord?

“We kunnen niet spreken van de toekomst. Er zijn meerdere toekomst, gerelateerd aan trends uit het verleden, trends in het heden en de keuzes die we hier en nu maken. Er is geen sprake van een enkele toekomst, omdat mogelijke of waarschijnlijke gebeurtenissen afhankelijk zijn van hoe trends zich ontwikkelen, al dan niet op basis van onze keuzes. Als je binnen een bepaald gebied keuzes maakt, dan...

Gewenste toekomst vormen een ander punt om bij stil te staan, aangezien wenselijkheid te maken heeft met keuzes, met bredere maatschappelijke keuzes, en met ethische aspecten. Als we een menselijkere wereld willen, als we een wereld met schoon drinkwater voor iedereen willen, is dat dan eigenlijk wel mogelijk? Is het waarschijnlijk?

Veel toekomst zijn mogelijk, slechts een paar zijn waarschijnlijk, en een heel klein aantal is wenselijk.”

Als er dus veel toekomst zijn, zijn ze dan allemaal gelijkwaardig?

“Uiteraard zijn niet al deze toekomst gelijkwaardig. Toekomstbeelden zijn altijd subjectief. Hoe kan het ook anders? Het moet altijd duidelijk zijn op welke gronden toekomstbeelden gebaseerd zijn. We willen altijd weten waar visies of keuzes op zijn gebaseerd. In toekomststudies moet je duidelijk maken wat je bedoelingen zijn; het is geen exacte wetenschap.

Feiten over de toekomst bestaan niet. We kunnen slechts beschrijven wat er zou kunnen gebeuren. We kunnen niet zeggen wat er gaat gebeuren. Het belangrijkste kenmerk van toekomststudies of verkenningen is het beperken van de mate van onzekerheid. Iedereen die nu iets wil beslissen, wetende dat zijn of haar acties gevolgen hebben, moet nadenken over wat er in de toekomst kan gebeuren.

In situaties waarin er sprake is van veel onzekerheid, zoals in onze samenleving, waar alles met elkaar samenhangt en snel verandert, zijn complexiteit en globalisering grote uitdagingen.

Wetenschappers, burgers, beleidsmakers... als zij over de toekomst praten, weten ze dat ze een deel van de toekomst opbouwen, dat ze er slechts een klein onderdeel van zijn. Of je nou leraar, huisvrouw of wetenschapper bent, je maakt onderdeel uit van de toekomst.”

“De toekomst behoort toe aan degenen die in de schoonheid van hun dromen geloven.”
Eleanor Roosevelt,
Amerikaans diplomaat

Een vraag voor...

Kurt Aagard Nielsen: Wat is een toekomstvisie?

“Een toekomstvisie is een goed doordachte fantasie over een gewenste toekomst. De toekomstvisie ontstaat op basis van een combinatie van waarden, wensen en kennis over hoe de wereld in elkaar steekt en de problemen waar je in het dagelijks leven tegenaan loopt.

Een toekomstvisie is dus belangrijk om veranderingen te kunnen aandragen.

Iedereen kan een toekomstvisie hebben, maar meestal ontstaat ze door te praten met anderen. Individuele toekomstvisies kunnen geformuleerd worden in onderzoek, kunst en cultuur, maar een toekomstvisie is altijd verbonden aan gesprekken en relaties, omdat de toekomst alleen samen met anderen gerealiseerd kan worden.

Ian Miles: Hoe kunnen we plannen maken voor de toekomst?

“Als we over de toekomst praten of plannen maken voor de toekomst, is het duidelijk dat we te maken hebben met iets wat we ons inbeelden. Mensen houden er verschillende inbeeldingen van mogelijke toekomsten op na. Hun beeld weerspiegelt hun kennis – en niemand beschikt over alle kennis. Mensen hebben ook verschillende gezichtspunten, omdat ze verschillende belangen en waarden hebben.

Toekomstvisies die in een professionele context worden ontwikkeld (bijvoorbeeld voor een bedrijf), worden vaak gekenmerkt door belangen. In tegenstelling tot de toekomstvisies van burgers zijn ze vaak competitief; ze versterken de eigen denkbeelden ten koste van die van de concurrentie. Dat is waarom de toekomstvisies van burgers iets waardevols toevoegen aan professionele toekomstvisies – ze zijn gericht op het alledaagse in onze samenleving.”

*Kurt Aagard Nielsen, professor in de sociale wetenschappen aan de Universiteit van Roskilde, Denemarken, publiceerde artikelen en boeken over de sociale aspecten van kennis, actieonderzoek en wetenschappelijk beleid.**

Een duurzame toekomst vereist een inbeelding die ons in staat stelt die toekomst mogelijk te maken. Er is behoefte aan onderzoek naar zulke toekomstmogelijkheden, om mensen te overtuigen van het feit dat er reden is tot hoop – en dat we actie moeten ondernemen.”

*Ian Miles, professor technologische innovatie en sociale verandering aan de University of Manchester.***

*CIVISTI: Inspiration Magazine, Eyes on tomorrow, EU-project ‘Citizens visions on science, technology and innovation’, http://www.civisti.org/files/images/CVISTI_MAG_ENG1.pdf

**Miles, Ian. (2015). “The sustainable future is in your head”, in Making visions for a sustainable future. Inspiration Magazine. “Public participation for developing a common framework for assessment and management of sustainable innovation (CASI)”, FP7-project.

EEN ANSICHTKAART UIT DE TOEKOMST

Bestaan ansichtkaarten eigenlijk nog?

CIMULACT

Enige informatie over het project

CIMULACT heeft als belangrijkste doel de relevantie van Europese onderzoeks- en innovatieprocessen te verbeteren door burgers en belanghebbenden te betrekken bij het opstellen van onderzoek agenda's op basis van reële maatschappelijke visies, behoeftes en vereisten. Met dit project hopen we de verkenning van en het debat over wetenschap, technologie en innovatievraagstukken breder te maken, de wetenschappelijke kennis (bijv. over de rol van wetenschap, technologie en innovatie in de samenleving) in brede zin te verbeteren en bewustzijn te creëren onder wetenschappers, beleidsmakers en burgers. Dit project wordt uitgevoerd in de 28 EU landen en Noorwegen en Zwitserland. CIMULACT is gebaseerd op de overtuiging dat de gezamenlijke intelligentie van de samenleving Europa een concurrentievoordeel geeft. Door serieuze gesprekken tussen burgers, belanghebbenden, wetenschappers en beleidsmakers in gang te zetten, kunnen er visies voor en scenario's over gewenste toekomsten worden gemaakt en besproken, om die vervolgens om te zetten in aanbevelingen en suggesties voor verder onderzoek en beleid.

Kort gezegd zal CIMULACT:

- Toekomstvisies en -scenario's opstellen die de behoeften in de samenleving verbinden met verwachte wetenschappelijke ontwikkelingen en hun invloed op bijv. technologie, de samenleving, het milieu enzovoort– en dat alles in relatie tot de grote uitdagingen van de EU
- Concrete bijdragen leveren aan het Europese onderzoeksprogramma (Horizon 2020) d.m.v. aanbevelingen en suggesties voor onderzoek en innovatie
- Burgers en belanghebbenden betrekken bij discussies over mogelijke scenario's voor een gewenste toekomst
- Vaardigheden ontwikkelen voor het betrekken van burgers en belanghebbenden bij onderzoek en innovatie door het ontwikkelen, proberen, toetsen, oefenen en evalueren van methoden.
- Een gesprek op gang brengen en gedeeld bewustzijn creëren onder beleidsmakers, burgers en belanghebbenden
- De voordelen van het op burgers gerichte proces verduidelijken

CIMULACT is een driejarig project dat gefinancierd wordt door de Europese Commissie. Het project is in juni 2015 van start gegaan. Bezoek voor meer informatie www.cimulact.eu.

Funded by the Horizon 2020
Framework Programme of the
European Union

Tot ziens bij onze toekomstvisie workshop!

Niemand weet hoe de toekomst eruit gaat zien. Pas als we een toekomstvisie hebben, kunnen we onze toekomst beginnen vorm te geven.

Redactie: Niklas Gudowsky, Mahshid Sotoudeh (ITA)

Hoofredactie: Mahshid Sotoudeh, Walter Peissl, Ulrike Bechtold (ITA) /
Marie Louise Jørgensen (DBT)

Met bijdragen van: Niklas Gudowsky, Mahshid Sotoudeh (ITA) / Marie Louise Jørgensen, Katrine Lindegaard Juul (DBT), Christophe Gouache, François Jégou (SDS) / Edina Vadovics (GDI) / Elna Schirrmeister, Philine Warnke (ISI) / Danielle Bütschi (TA-Swiss)

Opmaak: Christophe Gouache (SDS)

Partners: Fonden Teknologiradet (Denemarken), Fraunhofer Gesellschaft Zur Forderung Der Angewandten Forschung Ev (Duitsland), Oesterreichische Akademie Der Wissenschaften (Oostenrijk), Missions Publiques (Frankrijk), Strategic Design Scenarios Sprl (België), Technologické Centrum Akademie Ved České Republiky (Tsjechië), Asociația Institutul De Prospectivă (Roemenië), Applied Research And Communications Fund (Bulgarije), Greendependent Intezet Nonprofit Kozhasznu Korlatolt Felelossegu Tarsasag (Hongarije), Politecnico Di Milano (Italië), The Association For Science And Discovery Centres (Groot-Brittannië), Fundacio Catalana Per A La Recerca I La Innovacio (Spanje), Akademien Der Wissenschaften Schweiz Verein (Zwitserland), Helsingin Yliopisto (Finland), Teknologiradet (Noorwegen), Instytut Technologii Eksploatacji-Panstwowy Instytut Badawczy (Polen), Asociacija Ziniu Ekonomikos Forumas (Litouwen), Sia Baltijos Konsultacijos (Letland), University College Cork, National University Of Ireland, Cork (Ierland), LEI – Wageningen UR (Nederland), Mediatedomain Lda (Portugal), Università Ta Malta (Malta), Slovenska Akadémia Vied (Slowakije), Slovenian Business & Research Association (Slovenië), Rtd Talos Limited (Cyprus), 4motion Asbl (Luxemburg), Odras - Odrzivi Razvoj Zajednice (Kroatië), Statens Geotekniska Institut (Zweden), Atlantis Symvouleftiki Anonymi Etaireia Atlantis Consulting Sa (Griekenland)

CIMULACT 2015

Subsidieovereenkomst nr. 665948

Funded by the Horizon 2020
Framework Programme of the
European Union

